HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איתמר לחי העומד מאליו אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי היכא דלא סמכינן עליה מאתמול כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי כי פליגי היכא דסמכינן עליה מאתמול אביי אמר א הוי לחי דהא סמכינן עליה מאתמול רבא אמר לא הוי לחי כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהכי עבידי לא הוי לחי קא סלקא דעתך כי היכי דפליגי בלחי פליגי נמי במחיצה ת"ש א) ב העושה סוכתו בין האילנות ואילנות דפנות לה כשירה הכא במאי עסקינן שנטען מתחילה לכך אי הכי פשיטא מהו דתימא ליגזור דילמא אתי לאישתמושי באילן קמ"ל ת"ש ב) היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד הכא נמי במאי עסקינן שעשאן מתחילה לכך אי הכי מאי ג) קמ"ל [קמ"ל] חיצת הקנים קנה קנה פחות משלשה טפחים ד) כדבעא מיניה אביי מרבה ת"ש ה) ג אילן המסיך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים מטלטלין תחתיו הכא נמי במאי עסקינן שנטעו מתחילה לכך אי הכי ליטלטל בכולו אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בית סאתים משום דהוי דירה שתשמישה לאויר ° וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה אלא בית סאתים ת"ש ו) ד שבת בתל שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וכן בנקע שהוא עמוק עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וקמה קצורה ושיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכי תימא הכא נמי שעשה מתחילה לכך בשלמא קמה לחיי אלא תל ונקע מאי איכא למימר אלא ה במחיצות כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה כי פליגי בלחי אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה ורבא לטעמיה דאמר ז) לחי משום היכר אי עבידא בידים הויא היכר ואי לא לא הוי היכר ת"ש אבני גדר היוצאות מן הגדר מובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר שלשה צריך לחי אחר הכא נמי שבנאן מתחילה לכך אי הכי פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא הוא דעבידא קמ"ל ת"ש ח) דתני ר' חייא כותל שצידו אחד כנוס מחברו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי הכא נמי שעשאו מתחילה לכך אי הכי מאי קמ"ל הא קמ"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי תא שמע דרב הוה יתיב בההוא מבואה הוה יתיב רב הונא קמיה אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי כוזא דמיא עד דאתא נפל לחיא אחוי ליה בידיה קם אדוכתיה אמר ליה רב הונא לא סבר לה מר לסמוך אדיקלא אמר ט) דמי האי מרבנן כמאן דלא פרשי אינשי שמעתא מי סמכינן עליה מאתמול טעמא דלא סמכינן הא סמכינן הוי לחי לימא אביי ורבא בדלא סמכינן עליה פליגי הא סמכינן עליה הוה לחי לא ס"ד דההוא ברקא דהוה בי בר חבו דהוו פליגי בה אביי ורבא כולי שנייהו: **מתני'** ו בכל עושין לחיין אפילו בדבר שיש בו רוח חיים י) ורבי מאיר אוסר כ) ז ומטמא משום גולל

ור'

העומד מאליו. שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי דלא הזמינוהו לכך: **היכא דלא סמכינן עליה מאתמול.** שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת: **לאישתמושי באילן.** ויעלה ויתלוש ביום טוב: **היה שם.** בפסי ביראות תניא בפרק שני: **חיצת הקנים.** קנים מחוברים. חיצת שהיו נטועים כסדר מחיצה: **דיומד.** מפרש בפ' שני דיו עמודין עמוד אחד נראה כשנים שעשאו כמרזב ונוטה אחד ממחיצותיו לדרום ואחד למערב דכי עביד ד' דיומדין לד' הפיאות יש לכל מחיצה ב' אמות עומד אמה מכאן ואמה מכאן:

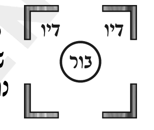

כדבעא מיניה. בפרק שני (א): **המסיך.** נופו נוטה סמוך לארץ ראש הנוף בפחות מג' לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה עשרה: **אין מטלטלין בו.** אם היה היקפו יותר מבית סאתים כחצר המשכן. ושיעור זה נתנו חכמים לכל היקף המתוקן ואינו מתוקן כל צרכו כגון למחיצה שאין בה שתי וערב בהאי פירקא (ד' טז:) ולהיקף שלא הוקף לדירה בפ' שני (ד' כג.) והכא נמי אי בעומד מאליו מוקמת לה שפיר כו' הואיל ולאו להכי עבידא יהבו ביה רבנן האי שיעורא: **משום דהוי דירה שתשמישה לאויר.** לעולם שנטעו מתחילה לכך והיקף לדירה הוא אבל דירה זו אינה עשויה לצורך תוכה אלא לצורך אויר שחוצה לה לדור שם שומרי השדות ועשויי' להציל מן החמה ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים כדתניא בפ' שני (ד' כג.) כלל אמר ר"ש בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר ואפילו י' כורים מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור דלאו דירה הוא דעל כרחו הוא דר שם: **שבת בתל.** קדש עליו היום וקנה שם שביתתו: **גבוה עשרה.** דאמרינן גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו והרי הוא מוקף: **וכן נקע.** אחד מנקיקי הסלעים: **והוא מד' אמות עד בית סאתים.** הואיל ושבת באויר מחיצותיו נעשית ביתו וכולו כארבע אמותיו הוא הלכך מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה אבל אי הוה טפי מבית סאתים אין מחיצותיו מועילות לו שהיקף שאינו עשוי לדירה אינו מועיל אלא לבית סאתים. להכי נקט מארבע אמות ואילך דאם היה פחות מד' אמות מאי מהלך את כולו איכא ומחיצותיו מאי מהני בלאו מחיצה נמי מקום לכל אדם ד' אמות בפרק מי שהוציאוהו (לקמן ד' מח.): **ושיבולות מקיפות אותה.** שהניח גבוליה סביב מלקצור ושבלים גבוהין י' עסקינן: **תל ונקע מאי איכא למימר.** מימות עולם הן: **היוצאות מן הגדר.** זו למעלה מזו: **למיסר בניינא.** שאם ירצה לעשות מחיצה מכותל זה לכותל שכנגדו יתקשר באבנים הללו שכן דרך הבנאין לעשות ובענין אחר אינו יכול לדבק בנין חדש בבנין ישן: **לסמוך אדיקלא.** דקל היה עומד אצל פתח המבוי: **הא סמכינן הוי לחי.** אלמא הלכה כאביי: **לימא בדלא סמכינן עליה פליגי.** ואביי דשרי קשיא ליה האי עובדא דרב לא סמך אדיקלא ואנן קים לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו: **ומתרץ לא ס"ד.** דוודאי בדסמכינן עליה פליגי אבל לא סמכינן דברי הכל אינו לחי כההוא עובדא דדיקלא דרב: **ברקא.** יליע: **דהוה בי בר חבו.** והיה עמוד הסומך את היליע עומד בראש מבוי אחר: **ופליגו בה כולי שנייהו.** אביי שרי למיסמך עליה ורבא אסר אלמא בדסמכינן עליה פליגי. והלכתא כאביי בהא דזו היא אחת מיע"ל קג"ם שהלכה כאביי: **מתני' ומטמא משום גולל.** אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמת עצמו ואפי' ניטל משם דתניא בפ' בהמה המקשה (חולין עב.) כל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק:

ורבי

תא שמע העושה סוכתו. בפ' הישן (סוכה ד' כד:) מוקי לה דעביד לה בהוצא ודפנא דלא תקשי לרב אחא בר יעקב דאמר כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח פירוש שהרוח מנענעת' לכאן ולכאן אינה מחיצה ואמאי כשרה והא קאזיל ואתי ולפי זה לא פריך הכא מידי והוה מצי למימר ולטעמיך אי נמי משמע ליה דמיירי בכל ענין בין הוי רוב דופן מעובי האילן שאינו הולך ברוח בין דהוי רוב דופן מן הנוף: **אי** הכי מאי למימרא. ולא סגי בשינויא דלעיל דלא הוה נקט תרתי אטו חדא: **תל** ונקע מאי איכא למימר. ולא תקשי מכאן למ"ד (ב) מחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא שמה מחיצה דלא אתיא למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים: **אביי** לטעמיה. היינו לחד לישנא דלעיל גבי היה גבוה מכ' ובא למעטו (ד' ה.) דקסבר דאפילו קורה משום מחיצה וכל שכן לחי ואותו לשון תופס עיקר ורבא לטעמיה דאמר לעיל ע) אחד זה ואחד זה משום היכר ור"ח לא גרס לטעמיה אלא גרס בהדיא אביי אמר לחי משום מחיצה ורבא אמר לחי משום היכר: **לא** סבר לה מר למסמך אדיקלא. אף על גב דרב הונא אית ליה בפירקין (ד' יז.) שבת הואיל והותרה הותרה ולא צריך למסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דמודה רב הונא היכא דליתנהו למחיצות דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה אי נמי הכא לפי דברי רב היה מקשה:

תלמוד

מסורת הש"ס

א) סוכה כד:, ב) לקמן יט:, ג) [גי' תוס' למימרא. יעב"ץ], ד) [לקמן יט:], ה) לקמן צט: סוכה כד:, ו) סוכה כה., ז) [לעיל יב:], ח) לעיל ט: [תוספתא פ"א ה"ח], ט) [גיטין סז. ב"מ יא: ב"ב פד: חולין ה:], י) [במשנה שבמשניות איתא ר' יוסי אוסר], כ) [סוכה כד. ע"ש], ל) [דף יח.], מ) בס"א: שבוליה, נ) [ב"מ כב:], ס) [במדבר יט], ע) [דף יב:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כדבעא מיניה בפ' שני. נ"ב סוף דף יט: (ב) תום' ד"ה תל וכו' למ"ד מחיצה. נ"ב בפרק הישן [סוכה כד.]:

גליון הש"ם

גמ' וכל דירה שתשמישה לאויר. לקמן דף כב ע"א:

מוסף רש"י

המשך מעמוד קודם. **טהורין.** דאיתקש כלי עץ לשק דמיטלטל מלא וריקן, וזהו אינו מיטלטל מלא, דגדול יותר מדי ואם יטלטלוהו ישבר בידיהם (שם). **נימוקו עמו.** נים וקו, דבר ישר כקו המשקולת (לקמן נא.) או: פירושו עמו לתת טעם לכל דבריו, שהיה מיישב את דבריו (גיטין סז.) או: טעמו, שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה (בכורות לז.). **וחסרונן.** צרכי ספוקן (ברכות מד.). **פוק חזי מאי עמא דבר.** היאך נוהגים, וכבר נהגו לברך בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא (שם מה.). עד כאן המשך מעמוד קודם.

העושה סוכתו בין האילנות. בארץ ולא סמכה עליהן אבל הן דופנותיה (סוכה כד:). **היה שם אילן.** בפסי ביראות קאי, היה באחת הפיאות אילן שעוביו אמה לכל צד (שם). **או גדר.** מרובע אמה על אמה, כל גדר סתם של אבנים הוא וצריך שיהא אמה על אמה כדי לחלקו לשתי מחיצות, אמה למזרח ואמה לצפון או לדרום (שם). **נידון משום דיומד.** ב' עמודים שהיו מחיצה לכאן ולכאן, שבכך הקלו חכמים עליהם (שם). **אילן המסיך על הארץ.** שנופו נוטה למטה מכל צדדיו סביב (לקמן צט:) נופו גדול מאד וראשי הנוף כפופין סביב על הארץ (סוכה כד:). **מטלטלין תחתיו.** דאמרינן גוד (לקמן צט: סוכה כד:) והרי יש כאן מחיצה עשרה (לקמן שם) ומחיצה זו גבוהה עשרה מבפנים, שהנוף ארוך הוא וכגובה האילן הוא (סוכה שם). **שבת בתל.** קדש היום על האדם והוא בתל גבוה עשרה וקנה שם שביתתו (סוכה כה.). **והוא מארבע אמות ועד בית סאתים.** גדול הוא מארבע אמות אבל אינו יותר על בית סאתים (שם). **וכן בנקע.** גומא העשויה מששת ימי בראשית [illegible] (שם). **וקמה קצורה.** באמצע, **ושיבולות.** גבוהות עשרה, **מקיפות אותה.** סביב, כל הני מחיצות ניהנו להיקף בית סאתים ולא ליותר מכאן, דלא נעשית לדירה, הלכך מהלך את כולה למחר וחוצה לה אלפים, דכל חללה, הואיל ושבת זה באוירה מבעוד יום, הוה כארבע אמות של מקום שביתה, ולהכי נקט והוא מארבע אמות, דאי לא הוה יותר מארבע אמות מאי מהלך את כולה איכא, בלא מחיצות נמי ארבע אמות מקום שביתה אית ליה, דהיינו שבו איש תחתיו, וחוצה להן אלפים אמה, דכתיב אל יצא איש ממקומו, ואסמוך רבנן למילף מקום ממקום ומקום מניסה כו' (לקמן נא.) ותל מוקף מחיצות הוא, דכל שגבוה עשרה אמרינן גוד אסיק מחיצות שלו והקף בהן את ראשו (סוכה כה.). **לחי משום היכר.** דליחזו אינשי ולידעו דתקנתא עבוד ולא ליתי לאיחלופי ברה"ר (לעיל ה.). **כותל שצידו אחד כנוס מחברו.** שנכנס הבנין ומיעטו מעביו, דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פליי"ר, **בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים.** כגון שקוע הכותל מלפניו, שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים אלא לבני רשות הרבים, **ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ.** שקוע הכותל מאחריו ונראית הפגימה בפנים (לעיל ט:).

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כב סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף יא:

צב ב מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ה סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף י: ג [מיי' פט"ז מהל' שבת הל' כד טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף א]:

צג ד מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כג וכב ופכ"ז הלכה ד ופ"ז מהלכות עירובין הלכה ד סמג לאוין סה ועשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ג:

צד ה מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כב סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג:

צה ו מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה יב סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ג:

צו ז מיי' פ"ו מהלכות טומאת מת הלכה ד:

רב נסים גאון

מחיצת קנים קנה קנה פחות משלשה איצטריכא ליה. כדבעא מיניה אביי מרבה. עיקר זו הבעיא בפרק עושין פסין (דף יט):

רבינו חננאל

מבוי יש לו חצי מבוי. פי' עשה לחי לחצי המבוי לארכו ונשתייר חצי המבוי החיצון בלא לחי יש לו להשתמש מן הלחי ולפנים במבוי. ולא גזרינן דילמא אתי לאישתמושי אפילו בחיצון. אמר רבא עשה לחי והגביהו מן הקרקע ג' טפחים, או הרחיקו מן הכותל ג"ט. (סימן) [כיון] דהויא מחיצה שהגדיים בוקעין בה לא עשה כלום. אמרי משמיה דשמואל אין הלכה כר' יוסי בהילמי, ומפורש בשבת בפ' שמונה שרצים. ואין הלכה כר' יוסי בלחיים דבעי רוחב בלחי ג' טפחים. וא"ל רב הונא בר חיננא אמרת לן בהילמי דאין הלכה כר' יוסי ולא [אמרת לן] בלחיים. ואמרינן מ"ש והא בין בהילמי בין בלחיים רבנן פליגי עליה. ואמרו משום דקאי ר' כוותיה, בעניין חצר גדולה שנפרצה לקטנה ואוקמה גדולה בי"א אמה וקטנה בעשר, דאמר בעינן שני פסין, וסבר לה כר' יוסי דאמר כל פס רחבו ג"ט, ומדחזינן דר' קאי כוותיה. ותוב דרב יהוד' דאמר משמיה דרב אין הלכה כר' יוסי בהילמי ולא בלחיים הדר ביה, משום דר' יוסי נימוקו עמו. ש"מ הילכתא כוותיה בלחיים. ואביי דאמר לרבא בר רב חנן כדבעא מיניה הילכתא מאי. א"ל פוק חזי היאך עמא דבר. איכא דמתני לה על השותה מים לצמאו אומר ברוך שהכל נהיה בדברו איתמר לחי העומד מאיליו, כגון אילן וכיוצא בו, אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי. וסברוה כי היכי דפליגי בלחי הכי פליגי במחיצות. ת"ש העושה סוכתו בין האילנות, והאילנות דפנות כשרה. ודחי רבא הכי, הכא במאי עסקינן בשעשאו לאילן מתחילה לשום דופן, והא אתא לאשמעינן דלא גזרינן דילמא אתי לאישתמושי ביום טוב באילן. וכן נמי דחי במחיצת הקנים דתנינן דנידון משום דיומד, כשעשאו מתחילה לכך. אי הכי מאי למימרא, כלומר אם מתחילה עשאו לכך הא פשיטא היא. ודחי לכדבעא אביי מרבה איצטריכא ליה, וכדבעינן למימר לקמן. תא שמע מיהא דתנן בהמוצא תפילין, אילן המיסך על הארץ כו'. ודחי הכא נמי בשעשאו לכך. אי הכי האי מחיצה מעלייתא היא, אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בבית סאתים. ומשני משום דהויא דירה שתשמישה לאויר כו' [כלומר אין שם בית]. ת"ש שבת בתל גבוה י' והוא מד' אמות ועד בית סאתים, (מפני שהיא דירה שתשמישה לאויר ואין לה אלא בית סאתיים), וכן בנקע עמוק י' כו' עד וקמה קצורה או שיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה, הנה התל והנקע אי אפשר לומר בהן שעשאן מתחילה לכך. ופרקינן במחיצות כ"ע לא פליגי דמחיצה העשויה מאיליה הויא מחיצה, כי פליגי בלחי. **אביי אמר לחי משום מחיצה.** ומחיצה העשויה מאיליה הויא מחיצה. **ורבא אמר לחי משום היכר,** ואי עשאו לכך הוי היכר ואי לא לא הוי היכר. ת"ש אבנים היוצאות מן הגדר, ונראות בולטות ומובדלות זו מזו, פחות משלשה אין צריך לחי אחר כו'. (א) פי' למיסר בניינא. ת"ש דרב ורב הונא הוו יתבי במבוי, א' ליה רב לשמעיה אייתי לי מיא עד [ד]אתי שמעא נפל הלחי, א"ל רב קום אדוכתיך.

(א) נראה דצ"ל כאן ודחי ה"נ שבנאן מתחילה לכך א"ה פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא.